

EENZIJDIGE BEELDEN DOORBREKEN

Femke Kaulingfreks en Bojana Duovski

Oya (niet haar echte naam, maar een pseudoniem, om de anonimiteit van de betrokkenen in dit artikel te waarborgen) is uitgenodigd om mee te denken over de communicatie van een nieuwe fonds voor maatschappelijke projecten op het kantoor van een creatief bureau in het centrum van de stad. Er zijn ook enkele mensen uit het bedrijfsleven, iemand met een vermogensfonds, en een strategisch adviseur van de gemeente. Oya is gevraagd om het perspectief van maatschappelijke initiatieven te vertegenwoordigen die mogelijk een beroep zouden kunnen doen op het fonds. Ze is gewend om op elke nieuwe plek waar ze komt haar omgeving goed in zich op te nemen. Welke sfeer ademt de ruimte, hoe gaan mensen met elkaar om, hoe bewegen ze zich? Het zijn vragen die ze zich automatisch stelt. Ze bevindt zich in een monumentaal pand met imposante bakstenen muren, stalen kozijnen, hoge plafonds, designlampen en modebladen op de koffietafel.

Hier zouden de gezinnen waar zij mee werkt buiten 'de ring' – de ringweg die het meer welvarende Amsterdam scheidt van de achtergestelde buitenwijken – zich niet vanzelfsprekend op hun plek voelen, constateert ze. Aan de vergadertafel merkt

ze ook meteen op dat ze de enige in het gezelschap is met een migratieachtergrond. Bij het voorstelrondje benoemen alle aanwezigen kort hun CV. Oya pakt het anders aan. Ze vertelt waar zij elke dag haar bed voor uit komt. De ontwerper presenteert een aantal moodboards en vraagt de deelnemers om een favoriet te kiezen. Om de beurt beargumenteren de deelnemers hun keuze. Er ontstaat al snel consensus. De slogan 'samen maken we de stad' spreekt hen aan. Er is een beeld dat de kracht van geldschietters als steunpilaren van de stad symboliseert. 'Ik krijg daar een warm gevoel bij,' zegt de beheerder van het vermogensfonds enthousiast. Steun bieden en hulpverlenen, ja, dat is precies waar dit fonds over moet gaan, vinden de deelnemers. Oya is als laatste aan de beurt en kiest voor een heel ander beeld. Een beeld dat zakelijker is en het verbinden van verschillende punten in een netwerk symboliseert.

Connecting the dots is de slogan die erbij hoort. Ze zegt dat ze de keuze van de andere deelnemers niet van deze tijd vindt: 'De gezinnen waar ik mee werk ervaren helemaal niet dat we het samen aan het doen zijn. Deze gezinnen voelen elke dag de grote ongelijkheid tussen de mensen met meer

en minder geld in de stad. Zij zien maar al te goed dat er verschillende bubbels zijn die niet zo makkelijk doorbroken worden. De constatering “we doen het samen” impliceert een gelijkwaardigheid die er voor hen helemaal niet is, en verbloemt dus de urgentie van wat écht nodig is.’ Voor Oya sluit het beeld van een netwerk met verschillende verbindingen hier beter bij aan. Initiatieven die directe, positieve invloed hebben op het leven van mensen in de stad moeten verbonden worden aan financiers die hen kunnen ondersteunen. Daarbij kun je de ongelijke uitgangspositie tussen deze partijen erkennen, maar wél constateren dat ze elkaar nodig hebben om tot sociale verandering te komen. Aan die realiteit moet juist recht gedaan worden.

Voorgeschiedenis: De menselijke maat terug in beleid

Sinds het ongekende onrecht van het Toeslagenschandaal is er meer aandacht voor ‘de menselijke maat’ in overheidsbeleid. Om gelijke behandeling voor alle burgers te waarborgen, moeten overheden zowel de risico’s van generieke beleidsoplossingen onder ogen zien, als van de controle op specifieke groepen op afstand zonder inzicht in hun leefsituatie. Dit vraagt van beleidsmakers dat zij zich er bewust van worden hoe beleid verschillend uitpakt voor burgers met verschillende maatschappelijke posities, en dat zij juist gemarginaliseerde burgers meer betrekken bij beleidsbeslissingen die hen aangaan. Op lokaal niveau vertaalt dit zich in voornemens van overheidsinstellingen en instituties in de publieke sector zoals woningbouwcorporaties om meer *community based* te werken.

Deze manier van werken past in een bredere beweging richting *governing through community* die al in de jaren 90 in Nederland is ingezet (Rose, 1996; Vollebergh et al., 2021). Overheden, publieke instellingen, lokale grassrootsorganisaties en bewonersinitiatieven werken steeds vaker in allianties met elkaar samen, vanuit de gedachte dat partijen die sterk van elkaar verschillen elkaar nodig hebben om tot een passende oplossing te komen voor complexe maatschappelijke vraagstukken, aangezien één type *stakeholder* niet alleen voor de benodigde systemische doorbraken kan zorgen (Emerson et al., 2012).

‘In de praktijk zie ik dat institutionele partners er vaak geen besef van hebben hoe bepaalde uitdagingen leven in de wijk’

Op gemeentelijk niveau zijn dergelijke allianties bezig om nieuw beleid te ontwikkelen rond vraagstukken als de energietransitie, armoedebestrijding, gezondheidsverschillen, segregatie in het onderwijs en stedelijke ongelijkheid. De vraag is of deze allianties altijd slagen in hun opzet. Oya neemt deel aan verschillende van deze beleidsallianties en signaleert dat dit niet altijd het geval is: ‘Om daarin te slagen en passende oplossingen te vinden, is het belangrijk om *mutual ground* te creëren als gezamenlijk vertrekpunt. Maar in de praktijk zie ik dat institutionele partners er vaak geen besef van hebben hoe bepaalde uitdagingen leven in de wijk. Woorden met diepte en gelaagdheid – zoals de menselijke maat – worden dan platgeslagen, totdat alle ziel eruit verdwenen is. Wat overblijft is een hol instrument waar niemand zich nog in herkent.’

Foto: Andrew Phares, Unsplash

De waarde van tussenpersonen

In ons onderzoek in het kader van het onderzoeksprogramma Participatie en Inclusie van het Amsterdamse Kenniscentrum Ongelijkheid richten wij ons daarom op ‘tussenruimtes’ in dit soort collaboratieve beleidspraktijken, waarin ‘tussenpersonen’ zich inzetten om verschillende kennisbronnen en perspectieven bij elkaar te brengen en zo dominante vormen van normdenken te bevragen. Zij beogen daarmee burgers en institutionele partners dichter bij elkaar te brengen, het onderlinge vertrouwen te versterken en een gedeeld begrip van rechtvaardigheid te helpen ontwikkelen.

Met tussenpersonen bedoelen wij actieve bewoners, *community organizers*, *grass-roots*-professionals of ambtenaren met een outreachende of gebiedsgerichte opdracht die ervaringskennis, professionele kennis en institutionele kennis combineren. Door hun positionaliteit én strategisch inzicht

zijn ‘tussenpersonen’ degenen die patronen van machtsongelijkheid inzichtelijk maken en dominante, normatieve aannames aankaarten. Dit kan zijn omdat ze van kleur zijn, een migratieachtergrond hebben, persoonlijke ervaring hebben met bestaansonzekerheid, of om andere redenen een positionaliteit hebben die afwijkt van de dominante, witte middenklasse-norm. Ze zijn in staat om hun ervaringen in te zetten om verschillende werelden, denkpatronen en ervaringen inzichtelijk te maken voor alle partijen, op een verbindende én ontregelende manier.

Oya is zo’n tussenpersoon. Ze is betrokken bij een stichting die begeleiding en ondersteuning biedt aan kinderen, jongeren en ouders in wijken buiten de ring. Oya en haar collega’s werken vanuit een holistisch perspectief: armoedebestrijding, kansengelijkheid in het onderwijs, gezondheidsbevordering en verbetering van huis-

vesting hangen in het leven van bewoners allemaal met elkaar samen, en zouden dus in de wereld ook niet gescheiden van elkaar gezien moeten worden. De verkoking in beleid en het gebrek aan ervaringskennis aan beleidstafels leidt tot institutionele keuzes die niet aansluiten bij wat bewoners nodig hebben, signaleert Oya. Daarom is ze in haar dagelijkse werk veel bezig met belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding. In beleidsallianties brengt ze het perspectief van bewoners in, maar geeft ze ook vanuit haar ervaring in het bedrijfsleven strategisch advies. In ons onderzoek volgen we Oya en andere tussenpersonen in hun alledaagse werkzaamheden. In dit artikel gaan we nader in op het begrip tussenruimtes in collaboratieve beleidspraktijken, en delen we eerste inzichten in de manier waarop tussenpersonen binnen deze praktijken dominante normen aan de kaak stellen en ruimte creëren voor het bouwen aan rechtvaardiger beleid.

Doen we het echt samen...?

Oya vindt dat het beeld van geldschietsters als steunpilaren voor de stad een ouderwets idee van liefdadigheid oproept. Want op wiens arbeid is de stad nu echt gebouwd? Op de inspanningen van de mensen die elke dag de straten vegen, de zieken verzorgen en de kinderen lesgeven, of op de inzet van degenen die financieel kapitaal investeren? Oya merkt onmiddellijk dat er ongemak ontstaat in de groep. Toch blijft ze rustig uitleggen waarom zij anders kijkt naar het thema van de brainstorm dan de andere aanwezigen. Ze geeft concrete voorbeelden van de ongelijkheid die ze ziet in de wijken waar ze werkt en ze vertelt waarom de

beeldvorming die in de brainstorm wordt gepresenteerd haar persoonlijk raakt als iemand die zelf met bestaansonzekerheid is opgegroeid.

Uiteindelijk kantelt het beeld van de groep en gaan de anderen mee in de voorstellen van Oya. De beheerder van het vermogensfonds zegt achteraf: 'Ik ging inzien dat het beeld van steunpilaren voor de stad de suggestie kan geven dat er winnaars en verliezers zijn. En dat er mensen zijn die anderen moeten helpen. Een suggestie die je niet wilt. En ik besepte me toen: als het vertrekpunt vanuit die beelden al niet goed is omdat ze eenzijdig zijn, dan gaan we nooit werelden bij elkaar brengen.'

In collaboratieve beleidspraktijken is 'we doen het samen' een veelgehoorde slogan, gebaseerd op gelijkwaardigheid als impliciet onderliggend principe. In de alledaagse praktijk blijkt deze gelijkwaardigheid echter niet zo makkelijk te realiseren. De verschillen in macht, status en legitimiteit zijn vanzelfsprekend groot tussen een gemeentelijke dienst, een woningcorporatie of een schoolbestuur en een kleine sociale onderneming of een informeel bewonersinitiatief. Oya signaleert: 'Overheidsdeelnemers stappen in vanuit comfort; met salaris en uren, terwijl representanten van gemeenschappen of bewoners vaak instappen vanuit tekort, zonder vergoeding of dekking van kosten. Zo ontstaat er vanaf het begin een ongelijk speelveld.' Deze machtsverschillen worden vaak niet of nauwelijks openlijk bespreekbaar gemaakt, laat staan de weerslag van bredere patronen van maatschappelijke ongelijkheid zoals racisme, armoede en

stigmatisering op de samenwerking. Uit verschillende recente onderzoeken blijkt dat met name mensen van kleur, mensen met een migratieachtergrond, mensen met een laag inkomen, mensen met een praktisch opleidingsniveau en mensen die wonen in achtergestelde stadswijken of rurale gebieden weinig vertrouwen hebben in de overheid. (De Voogd & Cuperus, 2021; Onderzoek & Statistiek, 2025; Steenvoorden, 2023). Zij zien hun perspectieven, zorgen en behoeften minder terug in overheidsbeleid en ervaren daarom dat dit beleid minder recht doet aan hun belangen. Om hier verandering in te brengen zijn andere kennisbronnen nodig, en inzicht in ervaringen die afwijken van de dominante maatschappelijke norm.

Een belangrijke aanname is bijvoorbeeld dat de overheid groepen die als ‘afwijkend’, ‘risicovol’ of ‘kwetsbaar’ worden beschouwd, moet helpen om achterstanden in te halen, terwijl deze groepen weinig zeggenschap hebben over de manier waarop zij worden gedefinieerd

Uit de wetenschappelijke literatuur over *community development* weten we immers dat context-specifieke samenwerkingsprocessen, met aandacht voor de lokale geschiedenis, kennisbronnen en sociale netwerken van achtergestelde gemeenschappen, bijdragen aan inclusieve, gelijkwaardige en rechtvaardige stedelijke ontwikkeling (Heath et al., 2017; Gupta et al., 2015; Ahmad & Islam, 2024). In de praktijk wordt deze ‘epistemische meerstemmigheid’ echter nog nauwelijks gerealiseerd in collaboratieve praktijken van beleidsvorming. Vaak zijn het institutionele partijen

Foto: Madison Kaminski, Unsplash

die bepalen welke invulling een community based benadering moet krijgen.

Het risico van normdenken

In ons eigen onderzoek zien we ook dat ‘normdenken’ ervoor zorgt dat mensen van kleur en mensen met een migratieachtergrond of een lager inkomen zich niet als gelijkwaardige gesprekspartner gewaardeerd voelen in collaboratieve beleidspraktijken (Ghorashi et al., 2023; Kaulingfreks & Van Kempen, 2025). Een belangrijke aanname is bijvoorbeeld dat de overheid groepen die als ‘afwijkend’, ‘risicovol’ of ‘kwetsbaar’ worden beschouwd, moet helpen om achterstanden in te halen, terwijl deze groepen weinig zeggenschap hebben over de manier waarop zij worden gedefinieerd (Ghorashi

et al., 2023). Dit werkt een zekere liefdadigheidslogica in de hand, waarbij institutionele partners denken te weten wat gemarginaliseerde gemeenschappen nodig hebben om zich positief te kunnen ontwikkelen (Banks, 2011). Er zijn bijvoorbeeld allerlei aannames over de beperkte of beperkende ervaringen en capaciteiten van nieuwkomers, mensen met een migratieachtergrond of mensen die te maken hebben met bestaansonzekerheid die doorwerken in de manier waarop instituties deze mensen benaderen, niet alleen in de bejegening van professionals zoals docenten, politieagenten, uitkeringsconsulenten of ouder- en kindadviseurs, maar ook in beleid gericht op deze 'doelgroepen' (Van de Kamp, 2023; Groen, 2024; Çankaya, 2020).

Die bejegening en dat beleid zijn beïnvloed door een dominant beeld van gewenste en succesvolle maatschappelijke participatie, dat ontleend is aan een wit, hoogopgeleid middenklasse perspectief (Van den Berg & Arts, 2019; Ghorashi, 2025). Deze dominante norm werkt ook door in beleidsallianties, waarbinnen grassroots-professionals en bewoners van kleur, met een migratieachtergrond of een lager inkomen te maken krijgen met microagressies, grappjes met een racistische ondertoon, of een onderwaardering van hun professionaliteit (Kaulingfreks & Van Kempen, 2025; Verloo, 2023). Juist de mensen die afwijken van deze dominante norm voelen zich regelmatig niet gehoord, ondergewaardeerd of gekleineerd, en zijn hierdoor geneigd zich eerder terug te trekken uit deze allianties. Hierdoor dreigt het gevaar dat collaboratieve beleidspraktijken onbedoeld precies de uitsluitingsmechanismen reproduceren die samenwerkingspartners beogen te bestrijden. Dat is pijnlijk, aangezien deze praktijken juist beogen de menselijke maat in staat-burgerrelaties terug te brengen.

In ons onderzoek bekijken we welke vormen van normdenken we aantreffen in collaboratieve beleidspraktijken en in hoeverre er mogelijkheden bestaan om de vicieuze cirkel van participatieve ongelijkheid te doorbreken. Met andere woorden: we zijn benieuwd of deze praktijken waarin staatsactoren, publieke instellingen en betrokken burgers met elkaar samenwerken ook tussenruimtes kunnen worden waar machtsongelijkheid wordt geadresseerd en bestreden, in plaats van ontkend vanuit een gedroomd ideaal van gelijkwaardigheid.

Tussen centrum en marge: van normdenken naar grensdenken

Na de brainstorm vertelt de initiatiefneemster van het nieuwe fonds dat ze heel blij was met de inbreng van Oya. 'Oya benoemde vooral wat in haar ogen niet resoneerde. Er waren bijvoorbeeld veel kunstzinnige, abstracte beelden die een gevoel van verbinding symboliseerden. Die beelden droegen de normativiteit van de geslaagde stedelijke bubbel uit. Het klassieke beeld van een mooie stad met prachtige huizen. Met een vanzelfsprekendheid dat iedereen dit toch wel aantrekkelijk zal vinden.' De ontwerper van het creatieve bureau vertelt: 'Ik werd persoonlijk uitgedaagd door Oya. Ze zei dat de beelden die ik voor de moodboards had uitgekozen veel te gepolijst waren, alsof er een soort filter overheen lag. Het waren geen beelden van het gewone leven. Ik vroeg haar waar ik dan ander-soortige beelden kon vinden. Ze verwees me naar de LinkedIn-pagina van haar organisatie en daar zag ik eigenlijk meteen wat ze bedoelde. Ik zag bijvoorbeeld een foto van een moslima met hoofddoek die een boks geeft aan een witte man in pak. Maar dit soort beelden, daar staat het internet niet vol van. Pinterest en andere beeldbanken hebben toch een algoritme waardoor steeds hetzelfde type clichébeelden opkomt bij bepaalde zoektermen. Dat is het probleem: het soort beeldmateriaal zoals op de LinkedIn-pagina van de organisatie van Oya, dat is niet de norm.'

In het hierboven beschreven vignet bevraagt Oya de vanzelfsprekendheid van dominante normen. Ze brengt vanuit een minderheidsidentiteit bepaalde gemargina-

liseerde perspectieven en ervaringen in. De confrontatie tussen gevestigde posities en perspectieven uit de marge creëert ongemak in de ontmoeting, maar leidt uiteindelijk wel tot voortschrijdend inzicht. Impliciete aannames worden blootgelegd en er ontstaat ruimte om ongelijke maatschappelijke verhoudingen open te benoemen en te analyseren. We laten ons in ons begrip van dit soort ontmoetingen inspireren door kritische denkers die beschrijven hoe er juist tussen het centrum van de macht en de marges ruimte ontstaat voor nieuwe, meer rechtvaardige verhoudingen.

Ons begrip van de tussenruimte wordt in de eerste plaats gevormd door het besef dat het leven in gemeenschap met anderen kenmerkend is voor de menselijke ervaring. Onze identiteiten en maatschappelijke posities zijn altijd relationeel, ze worden als het ware gevormd in een tussenruimte tussen het zelf en het andere (Nancy, 2000). Volgens poststructuralistische denkers als Martin Heidegger en Jean-Luc Nancy (1991) zijn onze relaties met anderen niet toegevoegd aan een eigen, zelfstandig bestaan dat er al eerder was. We 'zijn' niet alleen in de wereld, we zijn altijd 'met' anderen, en daarmee ook altijd in gemeenschap, ook al is dat met anderen die fundamenteel van ons verschillen. In lijn met het werk van Hannah Arendt (1958) kunnen we stellen dat er een wereld aan dingen, ervaringen en concepten tussen ons in bestaat. Of onze ervaring van die wereld nu gekenmerkt wordt door harmonie of conflict, (h)erkenning of onbegrip, deze ervaring wordt in ieder geval gevormd in de ruimte die 'tussen' mensen bestaat. De wereld die

we met elkaar delen is als een tafel waar we allemaal aan zitten, en 'tussenruimte' of 'tussenervaring' die ons tegelijk met elkaar verbindt en van elkaar onderscheidt, aldus Arendt (1958, p. 52-53). Normdenken, zoals de het idee dat de voorkeuren van de middenklasse door iedereen als positief ervaren worden in het stedelijke leven, druist in tegen de relationaliteit van dit samen-leven.

In deze tussenruimte kan ook een meerstemmig 'grensdenken' ontstaan dat tegenover het normdenken staat

Postkoloniale en dekoloniale denkers laten zien dat de wereld die we met anderen delen nooit vrij is van machtsongelijkheid. Auteurs als Homi Bhabha (2004), Walter Dignolo (2011) en Nelson Maldonado-Torres (2007) constateren dat hedendaagse, ongelijke maatschappelijke verhoudingen hun wortels hebben in een binair denken over de wereld dat tegelijk met het Westerse kolonialisme ontstond. Deze periode markeerde een culturele, politieke en epistemologische classificatie van de wereld in twee delen: een superieur wit, Westers centrum, en een inferieure, zwarte, niet-Westerse marge. Culturen, levensovertuigingen, sociale structuren, geschiedenissen en kennisbronnen die niet uit het Westerse 'centrum van de wereld' kwamen, werden als minderwaardig en zelfs onmenselijk gezien waardoor een excuus ontstond voor koloniale uitbuiting, onderdrukking en uitroeiing. Deze denkstructuur maakt vandaag de dag nog steeds het wegzetten of instrumentaliseren van geracialiseerde en ondergeschikte 'Anderen' mogelijk.

Tegen dit imperialistische denken brengen verschillende postkoloniale denkers een ander, non-binair begrip van de wereld naar voren, waarin de tussenruimte tussen het centrum en de marge een belangrijke rol speelt. Homi Bhabha (2004) gebruikt hier het begrip *Third Space* voor: de ruimte tussen een dominante cultuur die de norm bepaalt en andere culturen die als afwijkend worden gezien en ingeperkt moeten worden. In deze tussenruimte kan het besef ontstaan dat sociale posities, identiteiten en culturen nooit vaststaan, maar elkaar altijd beïnvloeden. Hier kan een nieuwe positie ontstaan van waaruit verschil erkend wordt zonder aanpassing af te dwingen, inclusief het ongemak en het conflict dat bij de ervaring van verschil hoort.

In deze tussenruimte kan ook een meerstemmig 'grensdenken' ontstaan dat tegenover het normdenken staat. Grensdenken begint vanuit het besef dat het centrum en de marge onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn in machtsrelaties die ongelijkheid (re)produceren (Dignolo, 2011). Perspectieven en ervaringen die ontstaan in het centrum, zoals de witte middenklasse norm die Oya ervaart, kunnen daarom nooit universeel zijn. Oya zegt hier zelf over: 'In de tussenruimte houd ik eigenlijk de vinger aan de pols, ook namens alle aanwezigen vanuit de praktijk. Bijdragen vanuit andere groepen worden al snel weggezet als een mening. Dat corrigeer ik dan. Want als iets slechts als mening wordt beschouwd, geeft dat ruimte om er afstand van te nemen en er niets mee te doen. Ik benadruk dan dat er aan tafel experts zitten vanuit de geleefde praktijk. Hun kennis wegzetten als mening

doet volledig afbreuk aan de waarde en aan het geheel.’

Het grensdenken ontstaat in een grensgebied van kennis, waarin verzet mogelijk wordt tegen wit, Westers superioriteitsdenken. In deze tussenruimte kan de vanzelfsprekendheid waarmee de kennis en ervaringen van ‘de Ander’ die afwijkt van de maatschappelijke norm en als minderwaardig of risicovol wordt gezien, ter discussie worden gesteld. Hier staat erkenning van een veelheid aan mogelijke identiteiten en ervaringen centraal, zonder het aanvaarden van één norm die als algemeen geldende meetlat dient voor de juiste vorm van maatschappelijke participatie.

Het versterken van de tussenruimte

We zien de potentie van de tussenruimte als plek waar de norm bevraagd kan worden letterlijk ontstaan in bepaalde ontmoetingen. De tussenruimte wordt daar niet beperkt door normdenken, maar verbreed en verdiept via grensdenken. Tussenpersonen zoals Oya kunnen bijdragen aan het doorbreken van de ‘liefdadigheidslogica’ die vaak impliciet in collaboratieve beleidspraktijken besloten ligt. Ze versterken de meerstemmigheid. Daarmee zetten ze dominante normen tussen haakjes en creëren ze ruimte om gezamenlijk nieuwe, inclusieve en rechtvaardige beleidsnormen te ontwikkelen. Oya stelt: ‘Het vraagt moed om vanuit de minderheid te spreken en kost daardoor veel energie omdat je volledig in het moment moet zijn, bewust moet luisteren en op een afgewogen, efficiënte manier moet reageren. Het is als fluïde zijn: meebewegen met golven en perspectieven,

maar tegelijk stevig geankerd in jezelf, zodat je niet persoonlijk geraakt wordt en ruimte houdt voor de ander.’

Ontmoetingen in de tussenruimte zijn echter schaars en altijd tijdelijk. Daarnaast hebben we in ons onderzoek gezien dat tussenpersonen lang niet altijd een gewaardeerde positie innemen in deze samenwerkingsverbanden. Staan ze nu aan de kant van de bewoners of aan de kant van de instituties? En hoe representatief zijn tussenpersonen eigenlijk? Met dit soort vragen krijgen tussenpersonen regelmatig te maken. Juist omdat ze zich bevinden in de schurende verhoudingen tussen partijen die zich in een ongelijke machtsrelatie tot elkaar verhouden, is het makkelijk om hen te delegitimeren wanneer hun inbreng ongemak oproept. We hebben ook gezien dat er regelmatig slecht omgegaan wordt met het ‘geleende vertrouwen’ van tussenpersonen – het vertrouwen dat tussenpersonen krijgen van de gemeenschappen waar ze mee werken en dat ze vervolgens ‘uitlenen’ aan andere partijen in de samenwerking. Wanneer deze partijen hier niet zorgvuldig mee omgaan, kan dit hen in een lastig parket brengen. Bijvoorbeeld wanneer institutionele partners hun afspraken niet nakomen, niet terugkomen op wat er met beleidsinput gebeurt, of ideeën overnemen van burgerinitiatieven zonder hen daarvoor erkenning of compensatie te geven. Oya zegt hierover: ‘Als tussenpersoon moet je voortdurend navigeren tussen werelden of personen die elkaar wantrouwen. Die “schurende verhouding” is voor mij altijd een overlevingsruimte geweest. Ik kom uit armoede, zonder netwerk of diploma’s.

Foto: Getty Images, Unsplash

Mijn hele leven heb ik geleerd mensen te lezen, niet op wat ze zeggen, maar op wat ze uitstralen. Wanneer institutionele partners hun afspraken niet nakomen, voel ik die pijn dubbel: in mijn buik omdat ik weet wat het betekent voor de families, en in mijn hart omdat ik weer moet uitleggen waarom het systeem hen in de steek laat.

Tussenpersonen zoals Oya kunnen bijdragen aan het doorbreken van de 'liefdadigheidslogica' die vaak impliciet in collaboratieve beleidspraktijken besloten ligt

Tegelijkertijd kunnen tussenpersonen vanuit hun schakelpositie juist bijdragen aan onderlinge solidariteit en wederzijds vertrouwen tussen burger en overheid. In de woorden van Oya: 'Echte verandering begint niet bij nieuwe beleidskaders of visietrajecten, maar

bij de moed om jezelf opzij te zetten voor een ander. Ik zie te vaak dat mensen willen helpen, maar niet bereid zijn hun comfort, hun positie, hun vanzelfsprekendheid op te geven. Echte verbinding vraagt dat je bereid bent ongemak te dragen omdat de ander het verdient om gezien te worden.'

Of collaboratieve beleidspraktijken ook op een duurzame manier effectief kunnen zijn en de invloed van gemarginaliseerde burgers op beleid echt kunnen vergroten, hangt af van het vermogen van alle betrokkenen om de consequenties van inzichten die in de tussenruimte ontstaan te dragen. Zetten zij zich ook structureel in om normdenken te doorbreken en durven ze het aan om vastgeroeste verhoudingen te ontregelen? Wie solidariteit in de praktijk wil brengen moet bereid zijn om uit het centrum van de macht te stappen. Hoe meer partijen dit zullen doen, hoe sterker de tussenruimte zal worden.

Femke Kaulingfreks en Bojana Duovski doen binnen het onderzoeksprogramma Participatie en Inclusie van het Amsterdamse Kenniscentrum Ongelijkheid etnografisch en actiegericht onderzoek naar de uitdagingen die tussenpersonen (zoals actieve bewoners, sleutelfiguren, frontlinie professionals en ambtenaren met een outreachende of gebiedsgerichte opdracht) ervaren in het verbinden van maatschappelijke initiatieven en perspectieven van bewoners met de formele structuren van professionele organisaties en overheidsinstanties. Zij doen dit met een breed consortium van praktijkpartners en onderzoekers van de VU, UvA, HvA en Hogeschool Inholland in Amsterdam.